

A Fővárosi Ítéltábla a dr. Léhmann György ügyvéd által képviselt I.rendű felperes neve(**I. rendű felperes címe**) I. rendű, II.rendű felperes neve(**II. rendű felperes címe**) II. rendű és III.rendű felperes neve(**III. rendű felperes címe**) III. rendű felperesnek - a jogtanácsos által képviselt alperes neve(alperes címe) alperes ellen szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indított perében a Fővárosi Törvényszék 2013. június 5. napján meghozott 22.G.40.390/2013/6. számú ítélete ellen a felperesek részéről 7. sorszám alatt előterjesztett fellebbezés folytán meghozta az alábbi

í t é l e t e t :

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatja és megállapítja, hogy a felperesek és az alperes által 2008. március 25-én kötött kölcsönszerződés 3.5. pontjának az ügyleti kamat alperes általi egyoldalú módosítását lehetővé tevő kikötése érvénytelen.

Kötelezi az alperest, hogy fizessen meg 15 napon belül az egyetemlegesen jogosult felpereseknek 129.000 (egyszázhuszonkilencezer) forint együttes első- és másodfokú perköltséget.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

Az I-III. rendű felperesek keresetükben az alperessel 2008. március 25-én szabad felhasználású, deviza alapú kölcsönről kötött kölcsönszerződés 3.5 pontjában foglalt szerződési feltétel érvénytelenségének megállapítását kérték, annak tisztességtelensége okán. A keresetet a Ptk. 205/A. §-ára, 205/B. §-ára, 209. §-ára, 209/A. §-ára, az 1996. évi CXII. törvény (Hpt.) 210. §-ára, a 18/1999. (II. 5.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) 2. § d) pontjára alapították. Hivatkozott továbbá a 93/13/EGK irányelvre (a továbbiakban: Irányelv), valamint az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: Bíróság) C-472/10. és C-427/11. számú határozataira, valamint a Kúria 2/2012. (XII. 10.) PK véleményében (a továbbiakban: PK vélemény) foglaltakra.

A kölcsönszerződés 3.5 pontjának a felperesek által sérelmezett kikötése szerint a hitelező a kölcsön ügyleti kamatlábát az egyes kamatperiódusok fordulónapján jogosult egyoldalúan megváltoztatni, amennyiben az egybeesik a kamatperiódus váltással. A módosított kamatmérték meg kell egyezzen az érintett fordulónapokon érvényes, a hitelező lakossági jelzáloghitelek esetén alkalmazott kondíciókra vonatkozó hirdetményében jelen hiteltípus második, illetve további kamatperiódusaira közzétett mértékkel. A hitelező az ügyleti kamatnak az adós számára kedvezőtlen változtatására azonban kizárólag az alábbi feltételek valamelyikének beállta esetén jogosult: a tőke- és pénzügyi kamatlábak emelkedése; a hitelező forrásköltségeinek a növekedése; az éven túli lejáratú állampapírok hozamának emelkedése; a jegybanki alapkamat emelkedése; a bankközi hitelkamatok emelkedése. A felperesek előadása szerint az alperes a szerződéskötéskor megállapított 6,6% mértékű ügyleti kamatlábát 2008. november 17-től 7,86%-ra, 2009. május 17-től 8,29%-ra, 2012.május 17-től 9,04%-ra, november 17-től 9,54%-ra módosította egyoldalúan.

A felperesek jogi álláspontja szerint amennyiben a kógens keretszabályt a felek rendelkezési joga tölti ki tartalommal, vagy ha a felek a diszpozitív jogszabályi rendelkezésektől eltérnek, az így meghatározott szerződési feltétel tisztességtelensége vizsgálható. Az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó kikötés tisztességtelen, ha a szerződésmódosítás bekövetkezése esetére nem biztosítja a fogyasztó számára a felmondás jogát, márpedig a per tárgyát képező szerződésben az alperes ilyen felmondási jogot nem biztosított. Az üzletszabályzat tartalmának és érvényességének nincs jelentősége, mivel a felperesek az alperes üzletszabályzatát nem írták alá, nem is látták, így az nem lehet része a kölcsönszerződésnek, illetve abból nem keletkeznek a kölcsönszerződéssel kapcsolatosan jogok és kötelezettségek. Az alperes a szerződésben csak akkor háríthatta volna át a körülmények hátrányos megváltozását a fogyasztóra, ha ugyanezen körülmények kedvező változását figyelembe venni rendeli a javára, mely nem történt meg. A per tárgyát képező szerződési kikötés vonatkozásában sérült a szimmetria elve. A szerződési kikötés szövege az arányosság követelményét sem biztosítja, mivel általános jelleggel, differenciálás nélkül teszi lehetővé az ügyfél számára hátrányos módosítást. Nem biztosítja a szerződési kikötés a fogyasztó részére annak előreláthatóságát, hogy a szerződésben rögzített körülmények változása esetén milyen mértékben kerülhet sor a terhei növekedésére. Az egyoldalú szerződésmódosítás kikötött feltételei nem valósak, mivel a hitelező bankoknak a hitel nyújtásával nincs forráskiadásuk.

Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte. Előadta, hogy a felperesek által támadott kikötés vonatkozásában a bank egyrészről kógens jogszabály [Hpt. 210. § (3) bekezdés] alapján járt el, másrészről pedig a támadott kikötés tárgya (szolgáltatás és ellenszolgáltatás aránya) sem teszi lehetővé a Ptk. 209. § (5) bekezdése szerint a tisztességtelenség címén történő vizsgálatot. Rámutatott arra, hogy az ügyleti kamat törvényi felhatalmazáson alapuló egyoldalú módosítási lehetősége a hosszabb távú jogviszonyokban szükséges olyan mechanizmus, amely biztosítja, hogy a szolgáltatás és ellenszolgáltatás valóban egyenértékű és a szerződés fennállása alatt folyamatosan fenntartható legyen. Önmagában az ügyleti kamat egyoldalú módosítása nem adhat alapot a támadott szerződési feltétel érvénytelenségének megállapítására, a kölcsönszerződés ugyanis külön pontban, meghatározott feltételek, illetve körülmények esetére, egyértelműen lehetővé tette az ügyleti kamat felperesek számára kedvezőtlen módosításának lehetőségét. A feltételek megfogalmazása egyértelmű, világos és érthető. A Kúria a szimmetria, átláthatóság körében a PK véleményben kifejtett álláspontot a perbeli szerződéskötést követően hozott jogszabályok figyelembevételével alakította ki, ezért az a perbeli jogvitára nem vonatkoztatható. Az alperes kiemelte továbbá, hogy a keresetben támadott szerződési kikötés a Hpt. 210. § (3) bekezdésének változása folytán csupán 2009. augusztus 1. napjáig volt hatályban. Ezen időpontot követően - a 153/2009. (VII. 23.) Korm. rendelet 3. §-ában foglaltakkal összhangban - nem az egyedi kölcsönszerződés, hanem a bank általános szerződési feltételei (ÁSZF) tartalmazzák az egyoldalú módosításra okot adó feltételek (az úgynevezett ok-lista) részletes leírását. Az ok-lista 2010. január 1-jétől ismételten megváltozott a Hpt. rendelkezésének módosítására, illetőleg a Magatartási Kódex elfogadására tekintettel. A Bíróság ítéletére és az Irányelvre történő felperesi hivatkozás nem megalapozott, mivel egyrészt az ítélet nem kölcsönjogviszonyokra vonatkozóan született, illetőleg a tárgya nem a fogyasztó és a szolgáltató közötti szerződésben rögzített valamely díj módosítása, hanem új díjtétel visszamenőleges bevezetése, másrészt az Irányelv az egyes tagállamok nemzeti bíróságai előtti ügyekben közvetlenül nem alkalmazható. Az alperes álláspontja szerint tehát a támadott szerződési feltétel tisztességtelensége nem áll fenn, illetőleg a felperesek sem jelöltek meg a Ptk. 209. § (1) bekezdése alapján olyan körülményeket, amelyek a keresetet megalapozhatnák. A Korm. rendelet 2. §-ában foglaltak kapcsán őt terhelő

ellenbizonyítás körében az alperes a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendeletre hivatkozott, melyben szereplő ok-listát álláspontja szerint a szerződés is tartalmazza. Az éven túli lejáratú állampapír hozamok emelkedése ugyan további feltétel a szerződésben, de ez sem tisztességtelen, mert objektív, átlátható, az alperes által nem befolyásolható és a bank honlapján ellenőrizhető. A felek nem kötötték ki az ügyfél felmondásának jogát a kamatváltozás esetére, de a szerződés 5. pontja rendelkezik az előtörlesztésről, mely tulajdonképpen az egyoldalú felmondás lehetőségét biztosítja az ügyfélnek. Tény, hogy az előtörlesztésnek díja van, de az alperes a kölcsön forrását jelzáloglevelek általi finanszírozással biztosítja, ebből következően az előtörlesztés, vagy felmondás esetén költsége merül fel, melyet jogszerűen átháríthat az ügyfélre.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította. Az elsőfokú ítélet jogi indokolásában rögzítette: az Irányelv a magyar bíróságok előtt folyó eljárásban közvetlenül nem alkalmazható, mert rendelkezései a magyar jogszabályokba átültetésre kerültek. Hivatkozott a Korm. rendelet 2. § d) pontjában foglaltakra, a Hpt. 210. § (3) bekezdésére, valamint 2009. augusztus 1. napjától hatályos azon rendelkezésére, miszerint a kamat, díj vagy költség ügyfél számára kedvezőtlen módosítása esetén - referencia kamatlábhoz kötött kamat kivételével - az ügyfél a módosítás hatálybalépése előtt - a (6) bekezdésben meghatározott eltéréssel - jogosult a szerződés díjmentes felmondására. Ismertette továbbá a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdésében foglaltakat. A 2/2012. (XII. 10.) PK vélemény 4. pontjában foglaltak alapján, azzal egyetértve megállapította, hogy az alperesnek a szerződés 3.5 pontja szerinti egyoldalú szerződésmódosítási jogosultsága nem a kölcsönügylet főszolgáltatását megállapító, illetve a szolgáltatás és ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési kikötés. Vizsgálta ezért a felperesek által megjelölt szerződési kikötés tisztességtelenségét. A Ptk. és a Hpt. rendelkezéseinek egybevetésével azt a következtetést vonta le, miszerint a kölcsönszerződés felperesek által támadott 3.5 pontja a Hpt. 210. § (3) bekezdésének megfelelően tételesen megjelölve rendelkezik arról, hogy milyen feltételek beállta esetén jogosult az alperes a felperesek számára kedvezőtlenül változtatni a kamatot. A jelen jogvitára nem alkalmazandó 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelettel való egybevetés alapján úgy ítélte meg, hogy a szerződés 3.5 pontjában meghatározott ok-lista tisztességtelensége nem állapítható meg. A kamatnak a felperesek hátrányára történő megváltoztatása feltételül meghatározott körülmények egyrészt az említett jogszabályban rögzített feltételekkel csaknem teljesen azonosak, illetve megfogalmazásuk éppúgy megfelel az egyértelmű és érthető megfogalmazás, a tételes meghatározás, az objektivitás, a ténylegesség és arányosság, az átláthatóság, illetve a szimmetria elvének. Egyetértett az alperessel abban, hogy a Korm. rendelet 2. § d) pontja szerinti felmondási joggal lényegében azonos tartalmú, a szerződés 5. pontja szerinti előtörlesztésre vonatkozó kikötés. Megjegyezte továbbá, hogy a szerződéses kikötés ezen okból történő tisztességtelenségét a 2009. augusztus 1-től hatályos Hpt. módosítás kiküszöbölte - függetlenül attól, hogy az alperes az ÁSZF-ben ezt kikötötte-e vagy sem -, a felmondási jog az ügyfeleket, így a felpereseket is a jogszabály alapján megilleti. A jogvita elbírálása szempontjából nincs jelentősége annak, hogy a felek között jelzáloglevéllel finanszírozott kölcsönszerződés jött-e létre vagy sem, a felperesek a Hpt. rendelkezései szerint a felmondásra díjmentesen, vagy a költségek megtérítése mellett jogosultak-e. Hivatalból vizsgálta a felperesek azon hivatkozását is, miszerint nem jött létre a szerződés. A Ptk. 205/A. § (3) bekezdésében és a 205/B. §-ában foglaltakra figyelemmel megállapította: a felperesek a szerződés aláírásával kifejezetten elismerték és magukra nézve kötelezőnek fogadták el az alperes általános szerződési feltételeit. A jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás követelményeinek figyelembevételével legkésőbb a szerződés aláírását és annak átvételét követően kötelesek voltak az általuk aláírt szerződést részleteiben megismerni, amennyiben pedig a szerződés tartalma nem felelt meg a tényeknek, úgy haladéktalanul kötelesek lettek volna kérni a hivatkozott üzletszabályzat,

hirdetmény, illetve ÁSZF rendelkezésre bocsátását, és ha ezt nem tették meg, utóbb mulasztásukra jogot nem alapíthatnak. A kölcsönszerződés lényeges tartalmi elemei írásban rögzítésre kerültek, a szerződés ezen okból is létrejöttek minősül [Ptk. 218. § (1) bekezdés].

Fellebbezésükben az I-III. rendű felperesek az elsőfokú ítélet megváltoztatásával a kereset teljesítését kérték. Álláspontjuk szerint az elsőfokú bíróság azzal, hogy a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet alapján arra jutott, miszerint a szerződés 3.5 pontjában meghatározott ok-lista tisztességtelensége nem állapítható meg, semmibe vette a PK véleményben foglaltakat, illetve a Bíróság ítéleteinek megállapításait, ezáltal az ítélet meghozatala során a vonatkozó törvényes rendelkezéseken kívül helyezte magát. A felperesek egyebekben az elsőfokú eljárás során már kifejtett álláspontjukra hivatkoztak Kiemelték, hogy az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó per tárgyat képező kikötés tisztességtelen, mert sérti a szimmetria elvét, az arányosság elvét és az átláthatóság elvét. A felmondási joggal kapcsolatban pedig arra utaltak, hogy az a szerződésmódosítás bekövetkezése esetére nincs biztosítva.

Az alperes fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte, lényegében annak helyes indokai alapján és az elsőfokú eljárásban már előadott nyilatkozatai fenntartása mellett. Álláspontja szerint a szerződés 5. pontja szerinti előtörlesztés, illetőleg a kölcsönszerződés fogyasztó általi felmondása egyaránt azon alapul, hogy a fogyasztó rendelkezik az egyösszegű visszafizetéshez szükséges pénzeszközökkel, melyből az következik, hogy az előtörlesztési jog gyakorolhatósága lényegét tekintve a felmondási jog biztosításával azonos, 2009. augusztus 1. után pedig a felmondhatóság jogszabályon alapult. A 2013. évi CCXXXVII. törvény 293. § (2) bekezdéséből, valamint a Hpt. 210. §-ából és annak módosításaiból egyaránt az a következtetés adódik, hogy a perbeli jelzáloglevéllel biztosított kölcsönszerződésre a PK véleményben foglalt szempontok nem, vagy csak korlátozott mértékben alkalmazhatók. Az alperes változatlanul fenntartotta, hogy a konkrét szerződés egyoldalú módosításra vonatkozó kikötése az átláthatóság követelményének megfelelt, hiszen nem csak az ok-listát, hanem a módosítás időpontját és módját is meghatározta, így a fogyasztó akár már előre is tájékozódhatott a módosítás mikéntjéről.

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét teljes terjedelemben bírálta felül, mert annak fellebbezés hiányában jogerőre emelkedett rendelkezése nem volt [Pp. 228. § (4) bekezdés].

A felperes fellebbezése alapos.

Az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg, érdemi döntésével azonban az ítéltábla nem ért egyet.

A perben a felek kölcsönszerződésének 3.5 pontjában foglalt - a hitelezőt az ügyleti kamatnak az adós számára kedvezőtlen változtatására jogosító - szerződési kikötés Ptk. 209. §-án alapuló tisztességtelensége képezte a jogvita tárgyat, melynek eldöntéséhez a következő kérdésekre kellett választ adni: van-e az uniós jognak relevanciája, miért és mennyiben; miként viszonyul a perbeli kikötés a Ptk. 209. § (4) és (5) bekezdésében foglaltakhoz; hogyan értelmezendő az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó jogszabályi rendelkezés és annak kapcsán milyen jogosultságról van szó; érvénytelen-e a perbeli kikötés és ennek megítélésére során milyen szempontokat kell figyelembe venni; orvosolták-e, vagy orvosolhatták-e az alperes által hivatkozott jogszabályváltozások az eredeti kikötés tisztességtelenségét.

Az uniós jog alkalmazását illetően a Bíróság „Costa contra Enel” ügyben hozott 1964. július 15-i ítéletében kialakított elsőbbség elvéből kell kiindulni, amely az uniós jog nemzeti jogok feletti abszolút elsőbbségét jelenti, és úgy kell érteni, hogy a nemzeti joghoz képest valamennyi kötelező erejű uniós jogi aktus elsőbbséget élvez, függetlenül attól, hogy az elsődleges jogból, vagy a másodlagos jogból származik-e. Az elsőbbség elvének a bíróságok is alárendeltek, ítélezésük során tiszteletben kell tartaniuk az uniós jogot. Az elsőfokú bíróság ezért semmiképp nem hagyhatta volna figyelmen kívül az Irányelvet és a Bíróság azt értelmező ítéleteit. Az irányelvek alkalmazhatóságával kapcsolatos jogi álláspontja téves, mert noha az irányelveknek nincs közvetlen hatályuk (azokat a tagállamoknak át kell ültetniük a hazai jogrendszerükbe), különbséget kell tenni az uniós jogszabály közvetlen hatálya és közvetlen alkalmazhatósága között. Az utóbbihoz a Bíróság gyakorlata szerint elegendő, hogy az uniós norma (adott esetben az irányelv) kellően konkrét rendelkezéseket tartalmazzon, amelyekből a személyi hatálya alá tartozó körben meghatározott jogosultságok egyértelműen következzenek. Ha ez a feltétel megvalósul, az irányelvnek úgynevezett „kizáró hatálya” van, vagyis a vele ellentétes nemzeti jogszabályt figyelmen kívül kell hagyni. A nemzeti jog irányelvvel összhangban álló értelmezésének kötelezettségét a Bíróság először a „Colson” ügyben (14/83.) mondta ki, majd a C-106/89. számú „Marleasing SA” ügyben hozzáfűzte ehhez azt is: nincs jelentősége annak, hogy a hazai jogalkotásra az irányelv elfogadása előtt vagy után került-e sor. Az irányelvvel összhangban álló értelmezés kötelezettségét és a vele ellentétes nemzeti jogszabály figyelmen kívül hagyását eredményező „kizáró hatály” elvét erősítette meg a Bíróság a „Pafitis” ügyben (C-441/93.) és a „CIA” ügyben (C-194/94.) is. Az Irányelv a bevezető rendelkezéseiből következően azt a célt szolgálta, hogy az Európai Unió tagállamaiban kiemelt fontosságúvá vált fogyasztóvédelem területén a tisztességtelen szerződési feltételeket illetően egységes védelmet nyújtó, a fogyasztói jogokat egyértelműen meghatározó szabályozás valósuljon meg. A tagállamok az Irányelv hatálybalépése után csak olyan szigorúbb szabályokat fogadhattak el, vagy tarthattak hatályban, amelyek az irányelvben meghatározottakhoz képest magasabb szintű védelmet biztosítanak a fogyasztóknak (8. cikk).

Az uniós jog elsőbbségének elvéből, a Bíróság joggyakorlatából a hazai bíróságok azon kötelezettsége következik, hogy az uniós jog alkalmazását igénylő ügyben – mint amilyen a perbeli – meg kell vizsgálniuk a hazai jognak az uniós joggal való összhangját, és az összhangot szükség esetén értelmezéssel, vagy a hazai jog félretételével maguknak kell megteremteniük. E kötelezettség teljesítése alól nem mentesülnek azáltal, hogy a hazai jogalkotó kinyilvánította jogharmonizációs szándékát. Éppen ellenkezőleg: a vizsgálódást ez a kinyilvánított szándék alapozza meg.

A Ptk.-nak a perbeli szerződés megkötésekor hatályos 209. § (4) bekezdése kizárja a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések alkalmazását a főszolgáltatást megállapító, illetve a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési kikötésekre. A PK véleményben kifejtettekre is figyelemmel a per tárgyát képező szerződési kikötés azonban az ítéletábla elsőfokú bíróság álláspontjával egyező álláspontja szerint nem ilyen kikötés, ezért nem kizárt annak vizsgálata, hogy tisztességtelen-e. A Ptk. 209. § (5) bekezdése azt mondja ki, hogy nem minősülhet tisztességtelennek a szerződési feltétel, ha azt jogszabály állapítja meg vagy jogszabály előírásának megfelelően határozzák meg. Megfelelően értelmezve e rendelkezést, az elsőfokú ítéletben kifejtettekkel ellentétben az a helyes megállapítás, miszerint az adott esetben az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő kikötés tisztességtelenségének vizsgálatát nem zárja ki, hogy annak alkalmazását jogszabály lehetővé teszi. Jogszabályon ugyanis olyan jogszabályi rendelkezéseket kell érteni, melyek az adott kérdést a szerződés tartalmává váláshoz kellő részletességgel rendezik, vagyis amelyek a Ptk. 205. § (2)

bekezdése alapján nem igényelnek szerződéses megállapodást. Ez következik az Irányelv preambuluma 14. pontja, illetve az annak megfelelően értelmezendő 1. cikk (2) bekezdése alapján, és ilyen értelmezésre lehet jutni a PK vélemény alapján is, mely kifejezetten kitér arra, hogy a Hpt. 210. § (3) bekezdése és annak módosításai, valamint a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet pusztán keretszabályok, melyeket a felek szerződésének kell tartalommal kitöltenie. Amennyiben e jogszabályi rendelkezések a konkrét szerződési feltételek tisztességtelenségének vizsgálatát kizárnák, úgy az uniós jog hatékony érvényesülése érdekében és az Irányelv 8. cikke alapján azokat figyelmen kívül kellene hagyni.

Az uniós jogból és a Bíróság joggyakorlatából kiindulva, illetőleg annak alapján értelmezve a Hpt., valamint a Korm. rendelet egyoldalú szerződésmódosításról szóló szövegét, az ítélőtábla a következőket emeli ki. Az Irányelv 3. cikk (3) bekezdése szerint a Melléklet tartalmazza azoknak a feltételeknek a jelzésszerű és nem teljes felsorolását, amelyek tisztességtelennek tekintendők. A Melléklet 1. j) pontjában szerepel az a feltétel, mely feljogosítja az eladót vagy szolgáltatót a szerződési feltételek egyoldalú megváltoztatására a szerződésben feltüntetett és érvényes indok nélkül. Ezen pont hatálya alól a 2. b) pont kivételt fogalmaz meg annak kimondásával, hogy nincs akadálya azon feltételek alkalmazásának, amelyek szerint a pénzügyi szolgáltatások nyújtója fenntartja a jogát a fogyasztó által fizetendő vagy őt megillető kamatláb vagy a pénzügyi szolgáltatások nyújtásáért fizetendő bármilyen más összeg értesítés küldése nélküli megváltoztatására, ha erre érvényes indoka van. A preambulumban egyértelmű a tekintetben, hogy az Irányelv fogyasztóvédelmi rendelkezéseket tartalmaz, ezért a pénzügyi szolgáltatások nyújtójának jogosultságát nyilvánvalóan nem bővíteni kívánta, hanem arra törekedett, hogy szűkítse az ilyen szolgáltatások kapcsán kialakult egyensúlytalanságot. A Hpt. és a Korm. rendelet megalkotása, valamint a Ptk. 1997. évi CXLI. törvénnyel történt módosítása során e rendelkezések kerültek átültetésre a hazai jogba. A célhoz kötött értelmezés követelményének - mely az Alaptörvény 28. cikkében is megfogalmazásra került - megfelelően nem értelmezhetők úgy a jogharmonizáció során hozott jogszabályi rendelkezések, hogy azok a hazai jogban eddig ismeretlen egyoldalú hatalmasságot kívántak bevezetni. A Ptk. 1. § (2) bekezdése szerint a polgári jogviszonyokat szabályozó egyéb jogszabályokat - ha eltérően nem rendelkeznek - a Ptk. rendelkezéseire figyelemmel kell értelmezni. Az egyoldalú szerződésmódosítás tekintetében a Hpt. és a Kormányrendelet nem tartalmaz saját értelmező rendelkezést, a Ptk. 240. §-a értelmében pedig a szerződésmódosítás nem egyoldalú aktus, hanem a felek olyan szerződése, amellyel a korábbi megállapodásukat közös akarattal módosítják. Az egyoldalú hatalmasság gyakorlása a felek közötti jogviszonyt a mellérendeltség és egyenjogúság érvényesülésével jellemzett polgári jog határain túlra helyezné úgy, hogy annak következtében a felek közt polgári jogi jogviszony már nem maradna fenn. A Bíróság a C-472/2010. számú ítéletének („Invitel” ügy) 28. pontjában az Irányelv 3. cikkének értelmezése kapcsán olyan szempontokat adott meg, amelyek alapján azt lehet megállapítani, hogy a nyelvtani tartalom ellenére az egyoldalú szerződésmódosítás olyan szerződéses megállapodás, melynek tartalmaznia kell a módosítás egyértelmű és érthetően megfogalmazott indokait, az eladó vagy szolgáltató nyilatkozata pedig nem más, mint a fogyasztót a változás bekövetkezéséről, okairól értesítő deklaratív aktus.

Az ítélőtábla ezért azt állapította meg, hogy nem illeti meg egyoldalú hatalmasság a kölcsönszerződés módosítására az alperest sem az Irányelv, sem a Bíróság gyakorlata, sem a fogyasztóvédelmi céloknak megfelelően értelmezendő hazai jog alapján.

Az „Invitel” ügyben a Bíróság kimondta, hogy az Irányelv 3. cikkének értelmében vett „tisztességtelen” jelleg értékelése során alapvető jelentőséggel bír a fogyasztó azon lehetősége, hogy egyértelmű és érthetően megfogalmazott

kritériumok alapján előre láthassa az ÁSZF eladó vagy szolgáltató általi módosítását. Ha a szerződés valóban egyoldalúan módosítható lenne, a fogyasztó az itt megfogalmazott, illetőleg a PK vélemény 6. e) pontjában is szereplő átláthatóság követelményével szemben soha nem láthatná előre, hogy a szerződésből eredő terhei mikor, milyen mértékben változnak, hiszen a másik fél egyoldalú hatalmassága ezt kizárná. A C-415/11. számú „Aziz” ügyben a Bíróság az Irányelv 3. cikkének (1) bekezdését akként értelmezte, hogy a fogyasztó kárára előidézett „jelentős egyenlőtlenséget” a felek megállapodása hiányában irányadó nemzeti szabályok elemzése útján kell értékelni annak megítélése érdekében, hogy a szerződés a hatályos nemzeti jogban szabályozottnál kedvezőtlenebb jogi helyzetbe hozza-e a fogyasztót, és ha igen, akkor mennyiben. Az értelmezés szerint annak megállapításához, hogy az egyenlőtlenséget a „jóhiszeműség követelményével ellentétben” idézték-e elő, meg kell vizsgálni, hogy az eladó vagy szolgáltató a fogyasztóval szembeni tisztességes és méltányos eljárása esetén ésszerűen elvárhatta-e, hogy utóbbi az egyedi tárgyalást követően elfogadja az érintett feltételt.

Az alperes által hivatkozott mindenkori jogszabályi rendelkezések keretszabály jellegéből önmagában következik, hogy azok szerződésbe illesztése nem elégíti ki az átláthatóság követelményét, továbbá a nemzeti jogban a szerződésmódosítás egyező akaratot igényel, az alperes viszont a keretszabály szerződésbe illesztésével egyoldalú hatalmasságot kötött ki, amely a Bíróság által megadott értelmezési szempontok szerint és a Ptk. 209. § (1) bekezdése alapján tisztességtelen szerződési feltétel.

Az egyoldalú szerződésmódosítás jogát a fentiek miatt nem egyoldalú hatalmasságként értelmezve, a konkrét kikötést a PK vélemény szempontrendszer alapján vizsgálva is ugyanarra a következtetésre kell jutni, hogy a perbeli egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó kikötés tisztességtelen. A szerződés 3.5 pontja szövegének egészét nézve ugyanis a szerződésmódosítás az üzleti kamat kapcsán jelenik meg, de a szöveg végén a késedelmi kamat is szerepel, ezért a megfogalmazás nem egyértelmű, nem állapítható meg, milyen körben jogosult a hitelező a szerződést egyoldalúan módosítani, tekintettel arra is, hogy a kétféle kamat változtatása nem lehet azonos okkal összefüggő. Nem állapítható meg továbbá a perbeli kikötés vonatkozásában, hogy teljesül-e a ténylegesség és arányosság elve, hiányzik ugyanis annak szerződésbeli feltüntetése, hogy az alperes a kezdő kamatot milyen árazási elvek szerint határozta meg. Ezen elvek nyilvánosságra hozatala nem kötelező, de amennyiben a hitelező ki akarja kötni magának a szerződésmódosítás jogát, szerepeltetésük nélkül nem tudja alátámasztani, hogy az úgynevezett ok-listában részletezett körülmények hatnak-e ténylegesen és a változásuk mértékében a kamatra. A szerződési kikötés nem tartalmazza azt sem, hogy mi a hatása annak, ha a módosításra okot adó feltételek egyike változik csak az alperes terhére, a többiek változása pedig pozitívan érinti. A felsorolt körülmények némelyike túl általános, „a tőke- és pénzügyi kamatlábak”, „a hitelező forrásköltségei”, „a bankközi hitelkamatok” változására utalás a fogyasztó számára nem beazonosítható feltételek, azok alapján a szerződéses terhek várható alakulására semmilyen következtetés nem vonható le. Az alperesi állásponttal ellentétben a per tárgyát képező szerződési kikötés nem biztosítja a szerződésmódosítás bekövetkezése esetére a fogyasztó számára a felmondás jogát, az ugyanis nem vethető össze az előtörlesztéssel. A Korm. rendelet szerint is meg kell, hogy illesse a fogyasztót a felmondás joga, melyhez nem társulhat hátrányos következmény, márpedig ez az előtörlesztésről nem mondható el, ennél fogva az nem helyettesítheti a felmondást.

Mindebből következik, hogy a kölcsönszerződés perrel érintett rendelkezése sérti az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvét, a ténylegesség és arányosság elvét, az átláthatóság elvét, valamint a felmondhatóság elvét [PK vélemény 6. a), d), e), f) pont], így a fogyasztóval szerződő pénzügyi intézmény számára - a

fogyasztó hátrányára - indokolatlan, egyoldalú előnyt nyújt, ezért az a Korm. rendelet 2. § b) pontja, valamint a Ptk. 209. § (1) bekezdése alapján tisztességtelen, és a Ptk. 209/A. § (2) bekezdése alapján semmis.

Az ítéletábra nem ért egyet az elsőfokú bíróság azon jogi álláspontjával sem, miszerint a jogszabályváltozás önmagában orvosolta a szerződési feltétel tisztességtelenségét, ezért a bíróság beavatkozása szükségtelen. Nem osztja az alperes azon fellebbezési ellenkérelemben megjelenő álláspontját sem, miszerint a per tárgyát képező szerződésre az elsőfokú bíróság által hivatkozott jogszabályok nem is alkalmazandók. E tekintetben az ítéletábra azt emeli ki, hogy a szerződési feltétel tisztességtelensége a szerződéskötéskor hatályos jogszabályok alapján ítélandó meg, a tisztességtelen szerződési feltételeket érintő jogszabályváltozás pedig nem eredményezheti a feltétel érvényessé válását, az érvénytelenség jogkövetkezménye ugyanis az Irányelvől következően, valamint a Bíróság C-618/10. számú „Banco Espanol de Credito SA” ügyben hozott ítéletében kifejtettek szerint is az, hogy a tisztességtelen szerződési kikötés „nem írott”, azaz figyelmen kívül marad, mert a fogyasztóvédelemnek preventív célja van (Irányelv 7. cikk). A bíróság a szerződést nem egészítheti ki a tisztességtelen feltétel tartalmának módosítása útján. E lehetőség a visszatartó erő ellen hatna, mert az eladók vagy szolgáltatók továbbra is alkalmazni próbálnák a tisztességtelen feltételeket annak tudatában, hogy még ha azok érvénytelenségét meg is állapítanák, a szerződést a bíróság a szükséges mértékben továbbra is kiegészíthetné oly módon, hogy az érdekeik biztosítottak legyenek. Ha pedig a bíróság az egyébként a tisztességtelen feltétel elhagyása mellett is teljesíthető szerződést nem egészítheti ki, akkor ugyanezen elvek mentén az eredetileg tisztességtelen kikötés ilyen jellegét a jogszabályváltozás sem orvosolhatja.

A szerződési feltétel tisztességtelenségének tehát uniós jogi alapon sui generis jogkövetkezménye van, mégpedig az, hogy az ilyen feltétel kimarad a szerződésből, és jogszabályváltozással az érvénytelenség nem orvosolható.

A Fővárosi Ítéletábra mindezekre tekintettel az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján megváltoztatta.

A felperesek együttes első- és másodfokú perköltségének megfizetésére az alperest a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján kötelezte. A perköltség a felperesek által lerótt kereseti és fellebbezési illetékből, valamint a jogi képviselőjükkel felmerült ügyvédi munkadíjból tevődik össze. Az ítéletábra az ügyvédi munkadíjat a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (2) bekezdés a) pontja és (5) bekezdése alapján állapította meg.

Budapest, 2014. január 29.

. Czukorné dr. Farsang Judit s.k.
a tanács elnöke

Dr. Magosi Szilvia s.k.
előadó bíró

Dr. Benedek Szabolcs s.k.
bíró

A kiadmány hitelével: